

A Bethlen Gábor Alapítvány 2025. évi díjazottjai

„Mi minden erőt, ami a haza javára akar és tud lenni,
nem eltiporni, hanem együvé fogni kívánunk.”

2025. november 15-én immár megszokottnak számító helyszínen, a Pesti Vármegeháza Dísztermében tartotta éves díjátadó ünnepségét a Bethlen Gábor Alapítvány. A mindig ünnepélyes alkalomba ezúttal nem kis szomorúság vegyült. Az Alapítvány tevékenységében az első évtizedben lényegi szerepet vállaló, ötleteivel mindvégig segítő Kiss Gy. Csaba kitüntetéséről életében döntött a kuratórium, ám halála miatt a Bethlen Gábor-díj ezúttal *posztumusz* elismeréssé vált. (A kitüntetést lánya, Eszter és felesége, Benkő Andrea vette át.) Márton Áron-emlékéremmel Kerényi Lajos piarista szerzetes és Szögi László levéltáros, Teleki Pál-érdeméremmel pedig Fazekas István költő, Nagy-György János gazdálkodó és Tasnádi Gábor gombaszakértő, szerkesztő tevékenységét jutalmazták. A Székelyföld Jövőjéért ösztöndíjat Kacsó Emőke Ibolya és Csiszér Csánád kapta. A laudációk és a díjátadás fényét Deák-Volom Dávid népzeneész, a Kárpát FM zenekar alapítója emelte tovább. A rendezvényt röviden köszöntötte Tarnai Richárd főispán, a Pest Vármegyei Kormányhivatal vezetője. Rövid köszönő szavaiban Kerényi Lajos atya a megpróbáltatásokból fakadó „véres győzelemről” és feltámadásról beszélt, Fazekas István költő, református teológus pedig *Örökség* című versének szavaival mondott köszönetet: „Csak a jó szó a fegyverem. / Dédapám bízta rám. »Csak jó szóval – okított –, / bár indulatod pogány. // De amit kimondasz, legyen / rendteremtő ige, / mintha általad Isten szólt / volna valamibe.«” Bíró Zoltán, a BGA kuratóriumának tagja, a díjátadó levezető elnöke zárszavában a díjazottak változatos munkásságát méltatta.

Bethlen Gábor-díjas

Kiss Gy. Csaba

Kiss Gy. Csaba a magyar irodalomtörténet, kulturális-szellemi életünk kivételes és különleges jelensége. Európai, ha tetszik, közép-európai kitekintéssel és tudással bíró tudós, a legteljesebb és legmagasabb kompetenciával és ismerettel, ugyanakkor a közéletben és a politika világában is pontosan tájékozódó,

praktikus, józan és következetesen értékalapú magatartást képviselő autonóm személy. Alig van hozzá hasonló, akiben az ember, a tudós és a közéleti szereplő ennyire egységben élt volna, ráadásul az első pillanattól az utolsóig vállalható és vállalandó módon.

Az idén nyolcvanéves Kiss Gy. Csaba fiatalon ment el közülünk. De honnan is indult ez az életpálya? Szellemi orientációja a hatvanas évek végén alakult ki, amelynek legfontosabb építőkövei között megtalálhatjuk Németh László tanulmányait (a *Készülődéstől A minőség forradalmáig*), illetve az Eötvös Collégiumban tartott Czine Mihály-szemináriumokat a határon túli magyar irodalomról. Ebben a tájékozódásban talált rá a „lengyel” szemléleten keresztül ön maga Közép-Európa eszméjére, amely mindvégig meghatározta gondolkodását. Érdeklődése okán természetesen módon kapcsolódott a Kiss Ferenc által fémjelzett Hurálhoz. Ez a szellemi kör a hetvenes évek elején kezdett kristályosodni, amikor a párt minden szinten kizárta az eltérő nézetek, gondolatok megjelenését, vitáját, a nézetek és érvek ütközését. Für Lajos, Száraz György, Bakos István, Bíró Zoltán, Kiss Gy. Csaba, Kósa László, Kovács István, Szakolczay Lajos, esetenként Czine Mihály, Csoóri Sándor, Nagy László, Kormos István és mások alkották ezt a közösséget. Az ügynöki jelentések alapján azt is rögzíthetjük, hogy céljuk „a népi írók mozgalmának modern továbbfejlesztése” volt. A Kiss Ferencék által ironikusan Nagy Népi Hurálnak nevezett közösségük egyik legfontosabb eredménye volt, hogy a számukra tiltott nyilvánosságon rést talált. Ez a rés Ilia Mihály *Tiszatája* volt. A rendszeres publikálási lehetőség „valósággal szárnyakat adott a társaságnak”. Kiss Gy. Csaba a magyar és lengyel irodalomról vagy a kettőt együtt tárgyaló (*Ady lengyel utóélete*), a kulturális életről, nemzetiségről és oktatásról szóló írásaival kapcsolódott ehhez a nyilvánossághoz. A magyar irodalomtörténetben akkor példátlan újdonságnak számító módon lengyel számokat szerkesztett Kovács Istvánnal, olyan lengyel költőknek adva teret, akik hazájukban közlési tilalom alá estek. Tájékozódásának fókuszában azonban nemcsak Lengyelország állt, hanem a többi közép-európai társadalom és szellemi élet is, így a folyóirat Németh László tejtestvériség-gondolatát felidézve *Kelet-Európai Néző* címmel rovatot indított szerkesztésükben a szomszédos országok irodalmának vizsgálatára. Bár Kiss Gy. Csaba egyértelműen Kiss Ferenc és Csoóri Sándor, majd a lakiteleki sátorverők, a Magyar Demokrata Fórum szellemi köréhez tartozott, soha nem lehetett kizárólag népiként vagy elfogult nemzetiként azonosítani. Nézeteivel mindig valamiféle külön entitást jelentett, tudatosan átlépett a magyar társadalmat a huszadik század eleje óta megosztó népi-urbánus ellentétet.

Nemzedéke a nyolcvanas évek elején az addigi eredményeken és lehetőségeken túl kívánt lépni, a támogatott és a tiltott határmezsgye közötti szűk sávot kereste. Útkeresésének következő állomása az 1979 végén útjára induló Bethlen Gábor Alapítvány volt, amelynek aztán évtizedekig hűséges szolgálója, mozgatója volt. Ezzel a népi-nemzeti ellenzék a nyomásgyakorlás egy új formáját kívánta meghonosítani, létrehozva – ahogyan Kiss Gy. Csaba fogalmazott – egy

„civiltársadalmi műhelyt”. Az 1956-os forradalmat követő évtizedek magyar társadalmának legnagyobb hiánya egy „szuverén szerveződés” hiánya volt. Az Alapítvány Intéző Bizottságának elnöke Kodály Zoltánné, titkára pedig Kiss Gy. Csaba lett. Az Alapítvány díjazottjai az összmagyarság olyan kiemelkedő személyiségei voltak, akiket bár a hivatalos kommunista hatalom soha el nem ismert, egyszerre nemzeti és egyetemes értékeket képviseltek. Az Alapítvány és Kiss Gy. Csaba elvei, törekvései teljes egészében egybevágtak. Neki köszönhető, hogy az Alapítvány fennállása alatt mindvégig kitüntetett figyelmet fordított a közép-európai nemzetek kiemelkedő személyeinek elismerésére, közöttük számos lengyel, cseh, szlovák, horvát, szlovén, román író, tudós, egyházi személy, közéleti szereplő magyar kitüntetésére. Köztük volt Zbigniew Herbert, Bohumil Hrabal, Veno Taufer, Lubomír Feldek, hogy csak az első évtized legfontosabb kitüntetettjeit soroljam.

Szinte revelációként hatott rám Kiss Gy. Csaba megnyilatkozása, amikor első ízben hallottam. Ahogy ő is fogalmazott, „lepattantak” róla a hazai nyelv pántjai, mindent pontosan annak nevezett, ami: a szovjet hadsereget megszállónak, hazai kiszolgálóikat vörösöknek, 1956-ot forradalomnak. Kiss Gy. Csaba minden megnyilvánulása maga volt a Csoóri által bejelentett, hatalommal történő szakítás élő valósága, lényegében ellenszegülés annak a „hazugsággépezetnek”, amelyet az akkori kommunista rezsimek térségünkben működtettek. Ezt a világlátását nem titkoltan a lengyelektől tanulta, őt politikailag Lengyelország szocializálta. „Lengyelsége” sajátos, egyedi színt jelentett a magyar civilmozgalmak történetében, egy olyan világos, egyszerű, a lényegét látó és arra pontosan rátapintó látásmódot, az autonómiára törekvés egy olyan különleges magatartásformáját, amelyet például Bibó mindenkitől különböző, ugyanakkor jól érthető és szerethető példájában is felfedezhetünk. Kiss Gy. Csaba a nyolcvanas évekre a magyar értelmiség egyedülálló intézményévé, civil kurázsijával személyében autonóm szereplővé vált.

Közép-Európa eszméjének egyik legfelkészültebb és fáradhatatlan szakértője. Egyetemi tanárként, íróként és közéleti szereplőként egyaránt Közép-Európa újjáteremtése, a közép-európai nemzetek „tejtestvériség” eszméjének szentelte munkáját. Nála többet kevesen tettek ezért a határokon átívelő szellemi, kulturális közösségért. Európát véleménye szerint ugyanis nem lehet két egymással szembenálló részre, Keletre és Nyugatra osztani. Alighanem egyedülálló, hogy nemcsak a délszláv (különösen a horvát, szlovén) vagy a szlovák kultúrában, hanem a történelmi sorsközösség okán a cseh és kiváltképp a lengyel világban, történelemben és irodalomban is járatos. Nem hiszem, hogy volna a magyar szellemi életnek még egy olyan alakja, aki vendégtanárkodott Zágrábban (1999–2004), Nyitrán (2005–2007), Prágában (2007–2010) és Varsóban (2011–2018) is.

Kiss Gy. Csabának 1978-ban fontos találkozása volt a lengyel történelemmel, amikor Karol Wojtyła bíborost II. János Pál néven pápává választották. Ekkor kezdődött kapcsolata a krakkói katolikus hetilap szerkesztőségével is. Évekkel

később, 1987 novemberében nekik küldte, akkor még álnéven tudósítását az MDF lakiteleki találkozájáról. Fél évszázadig járta a Magyarország–Lengyelország, Magyarország–Horvátország, Magyarország–Szlovákia utat. Hazajött és újra elindult, tanított és tanult. Ott megpróbálta elmagyarázni, mi a magyar, itthon pedig, hogy mi a lengyel, horvát, szlovák. „Szüntelen kaland és kísértés. Látszólagos sikerek és látványos kudarcok sorozata. Nekem mégis öröm és izgalom. A közvetítés öröme és a fölfedezés izgalma.”

Politizáló értelmiségiként ott volt a magyarországi rendszerváltás első vonalában, egyik főszereplője az 1986-os Tiszatáj-ügynek, az 1986 nyarán betiltott *Tiszatáj* folyóirat újraindítása érdekében indult aláírásgyűjtésnek. Az őszi debreceni Irodalmi Napokon nyilvánosan bírálta a pártvezetést a lap elhallgattatása miatt. A Magyar Írószövetség 1986-os lázadó közgyűlésén – ahol szembe helyezkedtek az aczéli kultúrpolitikával – Kiss Gy. Csaba olvasta fel a legfelsőbb párt- és állami vezetőkhez intézett tiltakozó nyilatkozatot.

A Kádár-rendszer megbuktatásában kiemelkedő szerepet játszó Magyar Demokrata Fórum egyik alapítója, a Lakiteleki Találkozó egyik szervezője és a *Nyilatkozat* egyik szövegezője és aláírója lett, később az MDF ideiglenes elnökségének tagja és első szóvivője. Bár 1990 nyarán az MDF alelnökévé választották, s a választási győzelmet még Antall Józseffel együtt, kéz a kézben jelentették be, utóbbi nem bízott meg benne. Az a közéleti pálya, amelyre Kiss Gy. Csaba feltett mindent, s amelyért egzisztenciális kockázatot is vállalt, félbeszakadt. Pedig sokak számára kézenfekvő lett volna, hogy Joó Rudolffal együtt a külügyi vezetés magasrangú tisztségviselői lesznek, akár az is, hogy külügyminiszterként ő irányítsa a magyar diplomáciát. De nem csak a miniszterséget nem kapta meg, a „kárpótlásul” felajánlott svájci nagyköveti állást sem fogadta el. Egyéni tragédiája, hogy éppen párttársai szorították le arról a pályáról, amelyért – akár sokkal régebben és sokszor önmagát sem kímélve – mindent feláldozott. Kiss Gy. Csaba ragyogó személyisége ellenére lehangolóan mutatja a rendszerváltás árnyoldalait. A választási győzelmet követően nem lépett politikai, esetleg diplomáciai pályára, talán sértettségből, visszatért az egyetemi katedrához. Ugyanakkor azt is látnunk kell, hogy a napi politikából e komoly trauma ellenére milyen hihetetlen eleganciával és identitásának megőrzésével tért vissza a tudományos élet, az egyetemi oktatás, a folyóiratok, tanítás világába.

Bár életének ez a – tanári-oktatói – szakasza kevésbé látványos és sokkal kevésbé zajlott a nyilvánosság előtt, nem kevésbé értékes és gazdag. Vendégtanárkodásai a magyar kultúra szolgálatában példátlan missziós tevékenységet, a nemzetek közötti kapcsolatépítés különös példáit jelentették. Egyszerre volt a magyar kultúra közvetítője, aki a magyar irodalomnak szerzett elkötelezett ismerőket és fordítókat, és befogadója, képviselője a szomszéd nemzetek kultúrájának. Hihetetlenül gazdag és sokrétű, termékeny ez a tudósi-tanári pálya, kötetek egész sorát jelentette meg. Csak néhány példát sorolunk fel: *Hol vagy hazám? Kelet-Közép-Európa himnuszai* (2011), *Budapest-Zágráb: oda-vissza, 1999–2004* (2015), *Hogy állunk a számvetéssel? Közéleti írások, 1994–2015* (2015), *Harminc év*

után: 1987. *Személyes történelem* (2017), *Közép-európai találkozásaim. 18 év – 41 arckép* (2018), *Harminc év után: 1988–1989. Személyes történelem* (2019), *Harminc év után: 1989–1990. Személyes történelem* (2022), *A 20. század lengyel irodalmából. Írók, művek, magyar kapcsolatok* (2023), *Szentimrevárosi Athenas. Írók a XI. kerületben* (2025). Kötetei sorra jelennek meg lengyel és horvát nyelven, a legutóbbi például még csak horvátul jelent meg, a magyar kiadás még várat magára...

Laudációmban nem vállalkozhatottam arra, hogy Kiss. Gy. Csaba életét, jelentőségét a maga teljességében bemutassam. Az azonban mindenképpen célom volt, hogy ráirányítsa a figyelmet arra a szabadságszerető emberre, aki, ha nem is hivalkodóan, de meghatározó szerepet vitt a magyar rendszerváltás szellemi előkészítésében. A nyolcvanas évek végi–kilencvenes évek eleji politikai közélet aktív részese és alakítója, a magyarság, a nemzettudat történetének és megismerésének hiteles őrzője és kutatója, a közép-európai eszmeiség élesztésének meghatározó alakja, a szomszéd népek kultúrájának-irodalmának avatott közvetítője, a lengyel, a szlovák, horvát kulturális kapcsolatok fáradhatatlan mozgatója. És mindezek mellett és ezeken túl a magyar szellemi élet autonóm morális gondolkodója, aki életünk és mindennapi küzdelmeink egy egyedülállóan sajátos és értékeltű nézőpontjával szembesít minket mindennap. Akinek, az embernek minden mozdulata, az életműnek minden sora külön-külön és egyben is feltétlenül és maradéktalanul vállalható.

Petrik Béla

Márton Áron-émlékérmesek

Kerényi Lajos SP

„Kerényi Lajos atya a »Keresőket« várja a templomban.” Jónéhány alkalommal hallottuk ezt a mondatot a 2000-es évek elején-közepén hittanos barátaimmal az útbaigazítás során az aktuális Nagymarosi Ifjúsági Találkozóán. Persze magunktól is tudtuk, hogy merrefelé vegyük az irányt. Lajos atya nevét a Kossuth Rádió *Vasárnapi Újságjának* köszönhetően ismertem, amelynek *Mondom néktek...* című vallási rovatában Tökés László református és Ittész János evangélikus püspökkel heti váltásban olvasta fel rádiójegyzeteit. Hallhattunk tőle az evangélium örök üzenetéről, a keresztyénység társadalomformáló küldetéséről, a válsághelyzetbe került ember előtt álló kiútról, a magyar nemzet sorskérdéseiről és az előttünk álló döntési helyzetekről. Nagyon fiatal voltam még ekkor, így Lajos atya lehetett az első pap, akinek szavai által megérthettem, hogy a keresztyénység nem valamiféle magatartásmód és egyéni kísérletezés tere, az egyház pedig nem elefántcsonttorony. Nemcsak magunkért, de közösségeink és nemzetünk jövőjéért is felelősek vagyunk, tennünk érte pedig kötelesség.

Kerényi Lajos atya úgy tudott hitelesen a „keresőkhöz” szólni, hogy őt hamar megtalálta a hívás. Azé, Aki nemcsak a történelemben, de személyesen az

ő életébe is belépett. 1927-ben született Almásfüzitőn. Kilencéves kisfiú volt, amikor álomszerű látomásként magától Jézus Krisztustól hallhatta: „Ma nekem fogsz ministrálni.” E szolgálat lassan kilenc évtizede tart, az elhatározást semmi sem másíthatta meg. A háború – ahogy ő mondja, „az emberiség véres bálja” – sem, amely 1945 elején magával vitte az érettségire készülő kisdiaákat. A szovjet hadifogság sem, amikor azt gondolta ki néhány társával, hogy „megtéríti a Szovjetuniót”. A nyakban lógó kis feszület és az imakönyv „szinte csodákhoz vezetett”. „Isten ott rám mosolygott” – emlékszik vissza Lajos atya, gondolatai Olofsson Placid bencés szerzetes atya mondatát idézhetik fel bennünk: „Én még itt vagyok, de hol van a Szovjetunió?!” Lajos atya négy hónap után súlyosan megbetegedett, és szeptember 11-én hazatérhetett. Máriás lélekkel a „Fogolykiváltó Boldogasszonynak” tulajdonította szabadulását. Éppígy nem rendítette meg a kommunista materializmus térhódítása sem: részt vett az Actio Catholica által megfogalmazott, az egyház iskolák államosítása ellen tiltakozó nyilatkozat terjesztésében. 1950 őszén – már a szerzetesrendek feloszlata, illetve létszámának radikális csökkentése után – titokban tette le örökfogadalmát, 1952-ben pedig pappá szentelték. Talán a pesti rendfőnök-paptanár-költő Sík Sándor vagy az ekkor már börtönbe vetett, összesen tizennyolc évet raboskodó rendtárs, Lénárd Ödön példája is segítette a kitartásban.

Működését esztergomi egyházmegyes papként Alsó-Krisztinavárosban kezdte. Évtizedekkel később is élénken éltek emlékezetében Mindszenty József édesanyjával való találkozásai, aki fiát látogatva havonta a környéken szállt meg. Erre az időre tehetők önként vállalt beteglátogatásainak kezdetei. Személyesen vitte a lelki megerősítést, Jézus Krisztus megbocsátó szeretetének erejét a kórházban szenvedőknek. E példaadás élesen szembehelyezkedett az „államvallási” rangra emelt ateizmus doktrínájával, amely a sekrestye magányába akarta száműzni a katolikus szellemiséget. Az állandó megfigyelések, zaklatás, fenyegetés ellenére megfelelt az 1956 után a hercegprímást főegyházmegyei speciális delegátusként helyettesítő és szellemiségben is követő Endrey Mihály püspök tanácsának: „Atya, csak a lőtt területekről kell visszavonulni, de csak addig, amíg lövik.” Természetes volt tehát, hogy amikor majdnem hetven évvel később egy másik válsághelyzetben megkapta a koronavírus ellen védő második oltását, azonnal ment vissza a kórházakba, a vigasztalás ajándékával.

Az 1956-os szabadságharc felszabadító napjaiban fontos szerepet játszott a hitoktatás újrakezdésének megszervezésében, két iskolában kezdett tanítani. A következő évtizedekben ott volt mindenhol, ahol együttműködhetett azokkal, akik a „szűrt levegőjű” diktatúrában a lelkek megváltására törekedtek. 1959-ben a papi szemináriumból politikai okokból eltávolított és a legendás Tabódy István által összegyűjtött, titkosan felszentelt növendékek számára tartott lelkigyakorlatokat a budapest-herminamezői plébánián. Büntetésképpen áthelyezések sora következett. Mindhiába. 1970-ben lett nagymarosi káplán, abban az évben, amikor a kismarosi templomból elindult, majd azt kinövé, a Dunakanyart évente kétszer étellel megtöltő találkozók elkezdődtek. Major

Sándor kismarosi plébános, Balás Béla (Beton atya) nagymarosi káplán, későbbi kaposvári megyéspüspök, Kállay Emil későbbi piarista rendfőnök, Tomka Ferenc gödi káplán, egyháztörténész és Sillye Jenő gitáros énekesé mellett Kerényi Lajos atya neve is összeforr a találkozókkal. Nem valamiféle „államellenes összeesküvés”, hanem az együttlét és az Isten-keresés öröme vezette az összegyűlt fiatalokat. 1982-ben erre a mintára születtek meg az egerszalóki találkozók, Domán Ferenc plébános ötletére, Kerényi Lajos atya szellemi megalapozásával. „Szanatórium a mindig aggódók számára” – mondta egyszer a találkozóról. 1975-ben *Hitünk és életünk* címmel a Szent István Társulat kiadásában jelent meg Bognár Lajossal és a „kispaplázadásban” elítélt Rédly Elemérrel közösen írott hittankönyve.

Kerényi Lajos atya egyszerre az elmélet és a gyakorlat embere. *A tudomány Istenre talál* – hirdeti egyik könyvének címében, többek között Kant, Einstein és Heisenberg példáit idézve hit és értelem összeegyeztetésének bizonyítására. Akik Nagymaroson, Egerszalókon, valamelyik máriaremetei pünkösdőn, az Ecseri úti Szent Kereszt Plébánián vagy a Szent Margit Gimnáziumban hallották, tudják: komoly teológiai műveltséggel, szilárd értékrenddel és Istenbe vetett hittel száll szembe az immanens ideológiákkal, a kommunista, szocialista, majd liberális „matadorok” egyházellenes pusztításával. Érveit a honi talaj, a magyar költészet nagyjainak – Vörösmarty, Ady, Reményik Sándor, József Attila, Sík Sándor, Pilinszky és Mécs László – ismerete és szeretete csak megerősíti. Közben gyakorlati életből vett példákkal és jól megjegyezhető, nem kevés humorról árulkodó iránymutatásokkal biztat bennünket arra, hogyan legyünk „stramm” és ne „lekvár” keresztények. Személyes példája, kiállása és bátorsága sokunknak jelent egyszerre követendő mércét és megmászhatatlan magasztalt.

Lajos atyát élete nagy részében elkerülték a külső elismerések. Ez nem csoda: a körülötte épülő világot éppen megváltoztatni, megjavítani, az isteni szellemmel megtölteni kívánta. Plébános hatvankilenc évesen lett. Mára a Hit pajzsa, a Mindszenty emlékérem, a Magyar Érdemrend tisztikeresztje, Ferencváros és Nagymaros díszpolgári címe nagyrészt pótolta e hiányosságokat. A Bethlen Gábor Alapítvány Márton Áron emlékérmé mindezekhez kíván hozzájárulni. Hiszem ugyanakkor, hogy az igazi örömet nem e megkéssett díjak jelentik számára. Az sokkal inkább a tanítványai szemében felcsillanó érdeklődésben, a szentgyónásokban átélt kegyelmekben, a szentmiseáldozat mindennapos bemutatásában és az Isten nélkül távozni képtelen, de a szentségekkel megerősített betegek szép és méltó elmúlásának megtapasztalásában mérhető. Kívánjuk, hogy e díj mégis adjon erőt ahhoz, hogy még sokáig képviselhesse azt a szellemi erőteret, amelyet mindig bátran és bölcsen szolgált.

Ahogy az Ecseri úti templomban minden szentmise végén imádkoztuk, úgy kérjük most is: „Szent Mihály arkangyal, védelmezz minket – őt és mindannyiunkat – a küzdelemben.”

Nagy Mihály Zoltán

Szögi László 1948-ban született Budapesten kispolgári, értelmiségi családban. Apai ágon magyar és sváb, anyai ágon olasz és sváb felmenőkkel, erős katolikus gyökerekkel rendelkezett. Édesapja az Érseki Katolikus Gimnázium (a Rákócziánium) magyar-német-angol szakos tanára, édesanyja tanítónő, anyai nagyapja iskolaigazgató volt. Utóbbit 2000-ben a Világ Igaza címmel tüntették ki, mert zsidó családot mentett a háború végén. Mint Szögi László egy interjúban elmondta, az 1944 karácsonyán beérkező szovjet hadsereg kirakta őket a házból, ahol laktak, végül egy óbudai kápolnával egybeépült házba fogadta be őket az egyház. Ő is huszonnégy éves koráig ott élt.

Ebben a közegben magától értetődő volt a tanulás, mint kötelesség és a nemzeti keresztény elkötelezettség, ami furcsa párosítást alkotott a Rákosi- és Kádár-korszak kötelező iskolai nevelésével. Szülei először valamilyen „hasznos” pálya felé irányították, így végezte el az ekkor még előkelőnek számító egyik vegyipari technikumot, de érdeklődése a humán tudományok felé vitte. Az ELTE Bölcsészettudományi Karának történelem-orosz szakára került, majd utóbbit elhagyva történelem-levéltár szakos diplomát szerzett 1972-ben.

Életútját négy egymással összefüggő, mégis önálló területet vizsgálva követhetjük nyomon. Az egyik levéltárosi munkássága és ennek eredményei, a második egyetemi tanári pályája, a harmadik tudományos kutatói munkája, a negyedik pedig közéleti tevékenysége.

Első munkahelye a Budapesti Műszaki Egyetem Levéltára volt. Szerencsére nagyrészt megmaradtak az intézmény eredeti dokumentumai, amelyekből 3-4 év alatt lerakta egy ma már példamutatóan működő egyetemi szaklevéltár alapjait. E munka eredményeként sorra hívták az ország különböző egyetemeire, az ott lévő anyagok rendezésére és szaklevéltárak alapítására. Így ő kezdte el a Semmelweis Egyetem, az Állatorvosi Egyetem, a Közgazdasági Egyetem, a Keszthelyi Egyetem, majd tanítványaival együtt sok más hazai egyetem levéltárának rendezését, illetve jogi személyként az adott intézmény szervezetébe való be tagolását. 1983-ban az akkor szaklevéltári jogállást elnyert Eötvös Loránd Tudományegyetem Levéltárának igazgatója lett, amelyet harminc éven át vezetett. Ő kezdeményezte a hazai egyetemi levéltárak önálló egyesületbe való tömörülését 1993-ban. Ma a Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség szinte a teljes hazai felsőoktatási hálózat levéltárait összefogja, e szervezetnek ma is tiszteletbeli elnöke.

Aktívan vett részt a hazai levéltárak és könyvtárak egyesületi életében. Az 1986-ban újjászervezett Magyar Levéltárosok Egyesületének kezdettől fogva választmányi tagja, és annak ellenére, hogy egy viszonylag kicsiny intézmény vezetője, 2000-től két cikluson keresztül az Egyesület elnöke volt. 1995-ben az ELTE Egyetemi Könyvtára főigazgatója lett, levéltári munkája mellett a nagy múltú intézményt 2013-ig vezette. Erre az időszakra esett az informatikai forradalom megjelenése a közgyűjteményekben. Nagy erőfeszítéseket kellett tenni

az új technika bevezetéséért, majd egységesítéséért az ország legnagyobb presztízsű egyetemén. Nagy eredmény volt a könyvtár nemzeti kincset jelentő régi gyűjteményeinek egységes rendbe való szervezése, az elhelyezés, a restaurálás, az elektronikus feldolgozás beindítása és korszerűsítése.

Levéltárosi munkásságának egyik speciális, és e kitüntetéshez kapcsolódó része Erdélyhez köti: nagy szerepet játszott az erdélyi katolikus levéltárügy megteremtésében. 1998 és 2006 között évente 3-4 alkalommal Szögi László vezetésével az ELTE levéltár szakos hallgatói Gyulafehérvárra látogattak, ahol megkezdődött a rendkívül elhanyagolt állapotban lévő, de még a sok pusztulás után is óriási forrásértékű egyházi levéltári anyag rendezése. A munkát a fő-egyházmegye, illetve különböző pályázatok útján a magyar állam is támogatta. Nyolcévi munka után egy példamutatóan korszerű elhelyezésű és jól kutatható levéltár jött létre Gyulafehérváron, amely a román levéltárügy számára is példamutató intézmény lett. Azóta már nyolc erdélyi városban jöttek létre katolikus gyűjtőlevéltárak az adott főesperességek plébániáiról begyűjtött iratanyagokból és régi könyvekből (ezekről segédletek is megjelentek). Mindez az erdélyi és magyar történelem forrásainak megmentése szempontjából nagyon jelentős munka, amelynek kezdeményezője és elindítója Szögi László volt. Ma tanítványa folytatja ezt a munkát.

Másodikként röviden szólunk tanári tevékenységéről. 1975-től 2020-ig, tehát negyvenöt éven keresztül tanított az ELTE Bölcsészkarának Történelem Segédtudományai Tanszékén. A mesterének tartott Sinkovics István professzor hívta a tanszékre, ahol végigjárta a számárléhrát, előbb óraadó, tanársegéd, adjunktus, docens, majd címzetes egyetemi tanár lett. Történészeket és levéltárszakosokat tanított évtizedeken át a források használatára, a különböző történeti segédtudományokra. Érdemes kiemelni, hogy még a nyolcvanas évek elején, egyik tanszéki kolléganőjével, Bak Borbálával kezdték el Magyarország történeti földrajzát tanítani, mert nyilvánvaló volt, hogy az ifjúság nagy részének fogalma sem volt az egykori történeti Magyarország területének leíró földrajzáról, közigazgatási egységeiről és sok más kérdésről. Elmondása szerint nagyon szívesen tanította a *Magyarország egyházi igazgatása* című tantárgyat, amely minden felekezetet bemutatott a középkortól napjainkig, akkor, amikor ezzel foglalkozni még nem volt divat. Ekkor Magyarországon felnőtt már két-három olyan generáció, amelynek ezt senki nem tanította és már a szüleiktől sem hallhattak róla semmit.

Harmadikként röviden szólunk tudományos kutatói pályájáról. Mivel évtizedekig dolgozott egyetemi levéltárakban, önként adódott, hogy foglalkozzon az egyetemek múltjával. Végül ez vált fő kutatási területévé. Első doktori disszertációját a Műegyetem történetének kezdeti időszakáról írta, majd részt vett az ELTE történetének megírásában, amely részben kandidátusi disszertációja is volt. Emellett számtalan más hazai egyetem történetével is foglalkozott, írt róla cikkeket, vagy adott elő hazai és nemzetközi konferenciákon. Már fiatal kutatóként részt vett a hetvenes évek elején fellendülő hazai egyetemtörténetírás

fórumain. Jelen volt az Akadémia Felsőoktatástörténeti Munkabizottságának ülésein, amelynek ma már az utolsó tanúja. Később titkára, majd elnöke lett az MTA Egyetemtörténeti Albizottságnak, amelynek ma sok egykori tanítványa tagja. 2002 és 2020 között tagja volt a Nemzetközi Egyetemtörténeti Bizottságnak, ott ismertette a hazai kutatási eredményeket. Több alkalommal Budapesten szervezett nemzetközi konferenciákon érte el, hogy a Bizottság tagjai Magyarországra látogatva ismerkedjenek meg az itteni intézményekkel és kutatókkal. Erre annál is nagyobb szükség volt, mert – mint több írásában említette – nemzetközi szinten sajnos kevésbé ismerték a magyar felsőoktatás évszázados múltját. Mindezek mellett tagja az osztrák és német egyetem- és tudománytörténeti társaságoknak.

Legszűkebben vett kutatási területe végül a külföldi és belföldi egyetemjárás óriási adatbázisának elkészítése lett, az elmúlt három és fél évtizedben. 1989-ben kezdte első kutatásait Bécs és Prága egyetemi levéltáraiban, s ez fokozatosan bővült a teljes európai magyar peregrináció kutatására. Munkatársaival együtt huszonnégy ország mintegy kétszázötven egyetemén kutatták az anyakönyveket és egyéb forrásokat, így jött létre egy 102 ezres egységes adatbázis a középkortól 1919-ig. Az adatok nagy részét kötet sorozatokban publikálták, ma már az 1850 előtti adatok az interneten is kutathatók. 2013-ban az ő kezdeményezésére jött létre egy MTA ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport, amely pedig a hazai egyetemjárás adatait kutatta. Itt a Kárpát-medence valamennyi világi és egyházi felsőoktatási intézményeinek megmaradt forrásait tárták fel, és vitték ugyancsak egységes adatbázisba. Ebből a kutatásból is számos adattárat publikáltak: az 1581 és 1850 közötti rész mintegy 255 ezer beiratkozással már az interneten is kutatható. A külföldi egyetemjárásról szóló monográfiáját (*Peregrinatio Academica. A külföldi magyar egyetemjárás története, mérete és irányjai*) 2022-ben jelentette meg.

Végezetül szólunk Szögi László közéleti tevékenységéről is. 1990-ben úgy érezte, hogy az átalakuló Magyarországot kötelessége nemcsak tanárként, hanem másként is szolgálni. Amikor hívták, állást vállalt az akkori Művelődési és Közoktatási Minisztérium Felsőoktatási Főosztályán. Emellett változatlanul tanított a tanszéken, mert a tanári munkát nem akarta abbahagyni. Munkaköre az egyházi felsőoktatás újjászervezésére és a német-magyar felsőoktatási és kutatási kapcsolatok segítésére terjedt ki. Ennek keretében sokat tett a Pázmány Péter Katolikus és a Károli Gáspár Református Egyetem létesítéséért, valamint egyes tanítóképző főiskolák egyházi kézbe való visszaadásáért. Ugyancsak feladata volt az akkor sorra alakult legkülönbözőbb egyházi főiskolákkal kapcsolatos ügyek intézése. Rövid ideig foglalkozott a megszűnt Állami Egyházügyi Hivatal iratainak átadásával a Magyar Országos Levéltár részére. Minisztériumi munkáját 1994-ben fejezte be.

A Nemzeti Kulturális Alap megalakulása után több alkalommal vett részt annak munkájában, volt a Levéltári Szakkollégium tagja, majd elnöke, később a Könyvkiadási Kollégium tagja. Tag volt az OTKA Történettudományi Bizott-

ságában és több tudományos folyóirat szerkesztőbizottságában. Jelenleg is társszerkesztője a Debreceni Egyetem által kiadott *Gerundium* című egyetemtörténeti folyóiratnak. Nevéhez fűződik félszáz könyv kiadása (egyedül vagy társszerzővel), s mintegy kétszáznegyven cikket közölt itthon és külföldön.

Munkásságát számos szakmai és állami kitüntetéssel ismerték el. Kapott Széchenyi Professzori Ösztöndíjat, Pauler Gyula-díjat levéltári és Széchenyi Ferenc-díjat könyvtárosi munkájáért, 2022-ben pedig a Magyar Érdemkereszt lovagkeresztjét. A magyar-román tudományos kapcsolatok terén végzett munkájáért a marosvásárhelyi Petru Maior Egyetem díszdoktorává avatta.

Úgy vélem, Szögi László pályafutása jó példa arra, hogyan lehet sikeresen összeegyeztetni a szakmai tudományos tevékenységet a tanári pályával és egyben nyitottnak lenni a közélet kérdései iránt, és szolgálni mindenütt, ahol valami hasznosat tudunk cselekedni.

Bernád Rita

Teleki Pál-érdemérmesek

Nagy-György János

2025-ben, immár harmincöt évvel a rendszerváltást követő első szabad, demokratikus választás után, érdemes visszatekinteni az elmúlt időszakra. Mi történt azokkal a képviselőkkel, polgármesterekkel, akik 1990-ben elindultak? Hova jutottak? Mi a róluk kialakult kép, akár lokális, akár országos szinten? A most következő díjazott, úgy gondolom, hogy nemcsak szűkebb páttriájában, Hódmezővásárhelyen, hanem a Kárpát-medencében is letette a névjegyet.

Nagy-György János hódmezővásárhelyi egyéni gazdálkodó, földműves, vagy ahogy maga fogalmaz: egy egyszerű „parasztembőr”. 1957. november 9-én született Hódmezővásárhelyen, református, egykor középbirtokos családba, szülei harmadik gyermekeként. Apai ágon tősgyökeres hódmezővásárhelyi, felmenői már a 17. századtól itt gazdálkodtak. A családi emlékezet azonban úgy tartotta, hogy a Nagy-György ősök Székelyföldről települtek át az alföldi rónaságba.

A múlt század sötét ötvenes éveiben családját előbb kuláknak minősítették, később a földeket is elvették, de a beszolgáltatás sem kerülte el őket. A székely ősök kitartása, szívóssága ad(hat)ott erőt, hogy a megpróbáltatások ellenére is egyenes gerinccel, kitartó szorgalommal igyekezzen a család talpon maradni. Talán innen válik egyértelművé, hogy miért az édesapja személyisége hatott rá a legtöbbit. Az ő becsületessége és szorgalma, békés derűlátása formálta leginkább a személyiségét.

Az alapfokú tanulmányai elvégzése után, a családi hagyományokat követve növénytermesztő-gépszerelő szakon tanult, a Szakma Kiváló Tanulója versenyt is megnyerve. A rendszerváltásig – a sorkatonai szolgálat idejét nem számítva – ebben a minőségében dolgozott.

A rendszerváltozás napjaiban nagy volt benne a tenni akarás. Fiatalos lendületével úgy gondolta, hogy az egyszerű, hétköznapi ember is tud tenni a nemzet felemelkedéséért. A Független Kisgazda Párt színeiben 1990 és 1998 között két cikluson át városi képviselőként szolgálta a neki bizalmat szavazó választókat. Az első szabad hódmezővásárhelyi közgyűlés alpolgármesternek is megválasztotta, amely posztot egy cikluson át, 1994-ig töltötte be.

A városi politikában a rendszerváltás utáni földosztás minél gördülékenyebb és igazságosabb, emberségesebb lebonyolítása volt a feladata. Iránymutatásának nemcsak lokális, de országos eredményei is lettek. A közéleti kérdésekben később is aktív maradt, hisz 2005-ben egyik aktív szervezője volt a hódmezővásárhelyi gazdáknak, akik az ország többi részéből érkező társaikkal együtt traktorokkal felvonulva tüntettek Budapesten. Emlékezetes eset, amikor a Szegedet Hódmezővásárhellyel összekötő főút mellett üresen maradt óriásplakáton üzenve nyilvánította ki véleményét a Horn Gyula vezette szocialista-liberális kormány mindent privatizálni akaró gazdaságpolitikájáról.

A székely ősről már korábban említést tettünk, így nem meglepő, hogy Nagy-György János 50 éves korában tudatosabban is kezdte felfedezni Erdély tájait. És ugyan ő is az „Alföldön van honn”, mégis – szemben Petőfivel – nemcsak hogy csodálja, hanem szereti is a „zordon Kárpátok” „vadregényes tájait”. A gyalogtúrák, melyek keretében bebarangolta a keleti végeket, olyan új tudást biztosítottak számára, hogy Székelyföld egyes részein már nem is tud eltévedni. Kedvenc költőjének, Radnóti Miklósnak soraival élve, számára már nem „térkép e táj”, sokkal több! Kedvenc írója, Wass Albert regényei, leírásai is nagyban hozzájárultak – a családi hagyomány mellett –, hogy kialakuljon az Erdély iránti ma is tartó rajongása.

A kirándulásokat aktív pihenésre használta, használja, ugyanis a képviselő-sége kapcsán már említett hétköznapi, egyszerű ember eszközeivel igyekszik maradandót alkotni a számára oly' kedves székelyföldi településeken. A 2022-ben a XXI. Lakiteleki Filmszemlén több díjjal is jutalmazott *Léptem után nyomot hagyok* című dokumentumfilm is ezt az elkötelezett munkásságát mutatja be. Saját magát nem is fafaragónak, csak amolyan „favágónak” tartja, de mára huszonnyolc kettőskereszt és hetven kopjafa került ki a kezei közül. Több közülük erdélyi hegytetők – így a gyimesbükki ezeréves határ – és magyarországi települések meghatározó arculati eleme, emlékhelye lett.

Munkássága nem csupán az elesett magyar katonáknak, vagy az elcsatolt vármegyéknek állít emléket, ugyanis – túllépve családi traumákon is, hisz szeretett apósa majd három évig „élvezte” szovjet hadifogolytáborok vendégszeretetét – az Úz-völgyében található elhagyatott orosz katonai temetőbe is készített egy hármaskeresztet, „Bennünket is szerettek és hazavártak” felirattal. Wass Albert regénycíme után szabadon, mindezeket azzal a szándékkal teszi, hogy „ne vesszen el a nyom”!

Erdélyt-járó és alkotó tevékenysége mellett három felnőtt lánya és hét unokája köti le a jószágok, a föld és a gazdaság intézése mellett megmaradt idejét,

melyben legfőbb támasza és társa, felesége: Marika. Nagy-György János mély hazaszeretete és egyetemes embersége, a Kárpát-medence magyarságát szolgáló értékteremtő tevékenysége úgy gondolom, teljes mértékben alátámasztják a kuratórium döntését, miszerint méltó a Teleki Pál-érdeméremre!

Ezúton szeretnék gratulálni az egész Pálinkás család nevében „családunk legjobb barátjának” a díj elnyeréséhez!

Pálinkás Márk

Tasnádi Gábor

Kitüntetés számomra, hogy diákkori társamat, dr. Tasnádi Gábort, a szellemi honvédelem kiemelkedő képviselőjét, a magyar gombászat nemzetközileg elismert mesterét méltathatom a Teleki Pál-érdemérem kitüntetés átadása alkalmából. Régi adósságot törlesztünk.

Tasnádi Gábort az elsők között javasoltuk hajdan a Tamási Áron-díjra. Amikor a *Tamási Áron emlékkönyv* az író századik születésnapjára megjelent, azt reméltük, hogy e nagyszerű könyv jeles szerkesztőjét, szerzőjét is kitüntetik. Nem rajtunk múlt, hogy nem kapta meg e díjat. A *Tamási Áron emlékkönyv* 144 oldalon és 64 oldalnyi képmelléklettel készült ragyogó műremek. Méltó emléket állít Székelyföld világhírű képviselőjének, a magyar irodalom kiválóságának. Gábor diákkorától ismerte és szeretettel követte Tamási Áron életútját, olvasta írásait, közvetítőként segítette erdélyi kapcsolatai fenntartását, atyai barátjaként tisztelte az író, aki végrendelete kurátorának kérte fel.

E gazdagon illusztrált szép és tartalmas könyv Baránszky-Jób László, Féja Géza, Kacsó Sándor, Szabó Zoltán, Tímár Máté írásait és a fotós Gink Károly képei tartalmazza. Az átfogó és lélekiemelő emlékeztető- és dokumentumösszeállítást a főbb szerkesztői feladatokat ellátó dr. Tasnádi Gábor „...*Ki meghasadt egünk ívén, szívárványként fog mindig állni*” című emlékező esszéje koronázza meg. Ezt a Pallas Akadémia Tamási Áron-kiadványa (*Találkozások Tamási Áronnal*) is közölte. A csíkszeredai könyvkiadó ezután felkérte Gábort, hogy a szellemi honvédelem és a népi írók kiemelkedő képviselője, az emigrációban élő Szabó Zoltán első Erdélyről szóló, kiadandó könyvét is állítsa össze. Így született meg az *Ablakok Erdélyre* című szíves kalauz, amelynek előszava Illyés Gyula *Az ajtónyitó* c. 1972-es írása volt. A 334 oldalas, tíz fejezetre tagolt könyv mintegy száz – térben és időben átfogó, műfajában változatos – írással nyit ablakot Erdélyre. A különböző lapokban és fórumokon világszerte publikált írásait vagy elhangzott tanításait, üzeneteit a „szellemi honvédő” szerkesztőtársa gondosan gyűjtötte, szemlélte, válogatta e könyvébe. E helyütt idézem fel a Bethlen Gábor Alapítvány alapító atyjaként tisztelt Illyés Gyula centenáriumi évét, 2002-t, közös emlékünket. Alkotómunkájának talán legszebb gyümölcse, az „*Örök művek világa*”. *Tisztelgés Illyésnek* című művészi alkotása, amely elbűvöli az olvasót. Az alapos ismerettel, értő-szerető szívvel készült gondos válogatást Fejér Zoltán

élethű fotói illusztrálják, az aranykönyv a kortársak elismerését is felkeltette. Ez volt az ifjú barát adománya Illyés Gyula szellemi örökösének.

Dr. Tasnádi Gábor 1943. december 9-én született Budapesten. Életútja állomásait *Visszapillantás, fénypontokkal* című írásából idézem. „A Kertészeti Egyetemen kertészmérnöki oklevelet szereztem 1969-ben; később ugyanitt doktoráltam *summa cum laude* minősítéssel. Tanáraim közül Csepregi Pálra, szuggesztív szőlészeti előadásaira emlékszem a legszívesebben. Hálás vagyok Terpó András botanika professzornak is, aki bevont tanszéke munkájába. Ő sarkallt a gombák világának ismeretére, abban való elmélyülésre. Hasznosak voltak az egyetemi borászati gyakorlatok, tanulmányutak. Megismertük az ország borvidégeit, magam Tokaj-Hegyalját és a szekszárdi borvidéket alaposabban. Közben – saját ösztönzésre – megfordultam Erdélyi-Hegyalján és a Ruszti borvidéken – e tájak szerelmes földrajzom részei azóta is. A hatvanas években a Kertészeti Egyetemen viszonylag élénk kulturális élet folyt. Évfolyamunknak Veres Péter, majd Erdei Ferenc tartott előadást; találkoztunk Szokolay Sándorral, Váci Mihállyal. A közeli Eötvös Collegium (ELTE) [...] valamit megőrzött egykori szellemiségéből, függetlenségéből, kollégista barátaim révén »bejáratos« kültag voltam; Czine Mihály kitüntető hívására részt vettem speciális kollégiumának (*Határon túli magyar irodalom*) foglalkozásain. Ott voltam Nagy László felejthetetlen estjén... átjártam Pozsonyba is, ahol a magyar főiskolások József Attila Köre tagjának éreztem magam. Duray Miklós nyári országos táborozásain részt vettem. 1968 nyarán közép-európai sorskérdései már élesen vetődtek fel. Elzarándokoltam Stószra, az »oltárórző« Fábry Zoltánhoz. Hálával gondolok Turczel Lajos pozsonyi egyetemi tanár pártfogására, Prágában Rákos Péter szíves segítségére. Erdélyben a Tamási Árontól kapott címeiket kerestem föl. [...] Jékely Zoltán írta rólam akkoriban, költői túlzással persze, hogy »az egykori Magna Hungaria tájait hétmérföldes csizmával« járom...” (Ehhez hozzáteszem, hogy ebben az időben zajlott a „renitens” Csehszlovákia megszállása, amelyben a Magyar Néphadsereg is részt vett, mi pedig a „bölcsészkarai KISZ-lázadással” bajlódunk... Mindez sorsfordító hatással volt életünkre. Eötvös Collegium-i mottókat – „Szabadon szolgál a szellem!” – kiegészítette báró Eötvös József *A múlt* című versének üzenete: „A múltat el nem törli / Boldog jelen soha; / Az is fáj amit elvett, / Az is mit meghagya.”)

Gábor szakmai karrierje, eredményei is rendkívül figyelemre méltóak. A gomba-termesztésben jó három évtizedig dolgozott: az országos gombatermelési rendszer szervezője, majd vezetője volt. Látványos fejlődést indítottak el. A kilencvenes években az országban sorra születtek az új gombaipari létesítmények: alapanyaggyártó központok (komposzttelepek), termesztőházak, de korszerű szaporítóanyag-gyártó üzemek is épültek.

Egyre több termelési körzet alakult ki, például Győr környékén és máshol is. „A növekedő termésmennyiség nyomán a friss gomba exportja is emelkedett. Közben jártuk a világot, még Új-Zélandba is eljutottunk. A Korona Gombaipari

Egyesülés fejlesztőivel szüntelen kerestük: mit tudnánk, mit kellene még megvalósítanunk. Az ír, angol és holland tapasztalatok jelentették számunkra a legtöbbet. Minden évben szakmai napot (a konferenciákat rendszerint üzemeltetés követte) rendeztünk. A természetőknek szaklapot indítottunk. Országos szövetséget hoztunk létre; kiváló természetők és kutatóink jutalmazására díjat alapítottunk (Bernátsky-émlékérem). 1986-tól a jelentősebb nemzetközi konferenciákon, mintegy másfél évtizedig részt vettem. Hazai eredményeinkről előadásokban számoltam be Pennsylvaniától Hongkongig, Dublintól Sydneyig. Kanadai és angliai szaklapban is publikáltam. A Nemzetközi Gombatudományi Társaság (ISMS, Anglia)."

Gombaiünnep című könyve feleségem legkedvesebb szakácskönyve, amely történeti előzményeket feltáró s az új fejlesztéseket-változásokat is számba vevő gyakorlati kézikönyv. Megleljük benne a világhírű magyar szakácsművészet kiemelkedő képviselőinek (Kövi Pál – New York-i Four Seasons, Szathmáry Lajos, Láng György, Gundel Károly, Kalla Kálmán és mások) portréit és gombás receptjeit is. Dr. Tasnádi Gábor híres oxfordi élelmiszertörténeti konferenciákra is eljutott: *Great Personalities and Great Cuisine* című dolgozatát az erdélyi konyháról és nagy személyiségeiről a szakzsúri 1996-ban Glenfiddich-díjra jelölte.

Tasnádi Gábor jó embere, erdélyi hírvivője volt Illyés Gyulának, aki *Napló*-jában 1974 őszén Tihanyban ezt írta róla: „Délben az Erdélyt járó derék Tasnádi Gábor a háromnapos feleségével. Bájos, jó tekintetű és hangsúlyú leány, illetve hát asszonyka. A ház előtt ülünk a már jóleső napon, ők itt is kéz a kézben. Gábor harmincéves, legalább 190 magas, Mária huszonkettő és 168: összeillenek. Gondolkodásban, műveltségben s úgy látszik, a szép ügyek önzetlen, sőt lelkes szolgálatában. Milyen okos volt, hogy írtam az esküvőjükre...” (Az esküvői fotón Czine Mihályt és Féja Gézáat látjuk!) Gábort idézem: „Kós Károlyt Kolozsváron 1965 nyarán, Széchenyi téri lakásában, Tamási Áron biztatására kerestem föl először. Aztán minden évben jártam nála. Utolsó útjára – a Farkas utcai református templomból a Házsongárdi temetőbe – 1977 augusztusában kísértük el. Mintegy 60 levelet és képeslapot őrzök tőle, közülük az Illyés Gyuláról szólókat közreadtam a *Tiszatáj*-ban. Ebből idézek kettőt: Az 1975. augusztus 30-án kelt levelében írja: »Illyés Gyulát nemcsak mint a mai legnagyobb generális íróművészt, de mint az egykori hazából kiszakadt magyarságot számontartó és sorsát szívén viselő bátor védelmezőjét is mindenen felett tisztelem, becsülöm és szeretem...«. 1975. november 7-én így vallott róla: »Mihelyt megkaptam volt az Illyés Gyula címét, természetesen megköszöntem Neki az ő dedikált könyvajándékát. Mire postafordultával olyan meghatóan szép levelet kaptam Tőle, amelyet – bizony mondom – nem cserélnék el a kapott gyémántos, illetve rubintos rendjel kitüntetésem egyikével sem.«"

Nagyra értékelem Tasnádi Gábor közvetítő szerepét a „nagy öregek” kapcsolatainak éltetésében. Becsülöm azt is, amit Váci Mihály irodalmi és közéleti

rehabilitációja érdekében két könyvében kifejtett. Váci Mihály körül sok félreértés uralkodik, szinte feledésbe száműzték őt, „udvari költőnek” kiáltották ki. Igaz, szülőföldjének parlamenti képviselője volt, mint korábban Veres Péter vagy Galgóczi Erzsébet, szóban és írásban hadakozott a hátrányos helyzetűek továbbtanulásáért, a tanyai kollégiumok létrehozásáért, s elsősk között hívta fel a figyelmet az induló vészes népességfogyásra. Sikerrel harcolt az Anyanyelvi Konferencia létrehozásáért. 1956-os naplóját sehol sem említik. Tasnádi Gábor két könyvében is igyekezett az utókor Váci iránti adósságából törleszteni. *Lobogó jegenyék* (2005) című kötetébe beemelte az író-költő dokumentumértéket képviselő 56-os naplóját is.

*

Negyven esztendeje – Illyés Gyula védnökségével – hoztuk létre, s évekig tartó küzdelemben elszántan működtettük a Bethlen Gábor Alapítványt, amíg „közérdekű kötelezettségvállalásként” a pártállam is jóváhagyta. Alapítványunk a magyar szolidaritás szellemében igyekezik szolgálni a nemzetpolitikát azzal is, hogy 2006-ban – az 1956-os szabadságharc ötvenedik évfordulóján – megalapította a Teleki Pál-érdemérem kitüntetését „élő szoborként”, s építi évről évre a fővárosból kitiltott emlékmű helyett. Ez alkalommal megemlítem, hogy mi a békés revízió révén növekvő Magyar Királyságban jöttünk világra. Gróf Teleki Pál kormányfő, „a revízió atyja”, 1941. április 3-án életáldozatával tiltakozott a háborús kalandorpolitika ellen, ami veszélyeztette a területében és népességében gyarapodó hazánkat. 1943-ban – születési évünkben – a Fialtal Magyarország Szövetség adta ki a „*Merjünk magyarok lenni*” című, Teleki Pál nemzetnevelő tanítását idéző kiskátét. Nekünk is üzen: „Bátor nemzet vagyunk, de hiányzik belőlünk a hétköznapi bátorsága. Ez lelki bátorság, amely nem a nekimenésnek, hanem a kitartásnak a bátorsága. [...] Anyagi veszedelmek helyett a lelkiek azok a veszedelmek, amelyek Európát szaggatják, s ennek következtében minden nemzet vigyázzon saját lelkére, hogy erős és tiszta maradjon. A hit ma a legerősebb várunk. [...] Mi minden korban meg tudtuk állni a helyünket Európában és minden korban magyarok is tudtunk maradni. Ez a mi utunk a jövőben is.”

Dr. Tasnádi Gábor példás szakmai és közéleti tevékenysége, szorgalma magával ragadó. Értéktörző, közvetítő kapcsolata, tehetsége, könyvei révén emi-nens életője Kárpát-medence magyar örökségéért küzdő „közérdekű kötelezettségvállalásnak”, a Bethlen Gábor Alapítványnak. Képviselője a nemzetnevelő tudós-tanár államférfi, gróf Teleki Pál nemzetpolitikájának, a keresztény Európa magyar jövőjének.

Munkássága és közéleti megbecsülése a Teleki Pál-érdemérem. Köszönettel adományozzuk neki, érdemei elismeréseként.

Bakos István

Székelyföld Jövőjéért ösztöndíjasok

Kacsó Emőke Ibolya

2022 februárjában latint tanítani mentem a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet első évfolyamára. Az első órán kiderült, hogy bár szinte minden hallgató órarendjében szerepelt a latin óra, ténylegesen csak néhányan tanulták a nyelvet, így az alapoktól kellett kezdeni az oktatást. A hallgatók közül kiemelkedett valaki, aki nemcsak tudta, hanem értette is a latin grammatikát. Ennek ellenére meg sem próbált nemhogy visszaélni, de élni sem a helyzeti előnyével: akkori szintjéről igyekezett továbbfejlődni. A lányt Mátyás Emőke Ibolyának hívták, azóta már asszony, férjezett néven: Kacsó Emőke Ibolya.

2002. március 11-én született Székelyudvarhelyen. Középiszkolai tanulmányait Erdély egyik patinás iskolájában, szellemi fellegvárában, a Tamási Áron Elméleti Líceumban végezte. Tanulmányi eredményei már itt is kiemelkedőek voltak. Elsősorban a reáliák felé tájékozódott, matematika, biológia és kémia tantárgyversenyeken szerepelt elismerésre méltó eredményekkel. A kiváló tanuló nem elefántcsonttoronyban élt, hanem részt vett a gimnázium pezsgő diákéletében: az iskola diáklapjának szerkesztője és mozgatója volt. Középiszkolai kiváló eredményei ellenére nem valamilyen reálszakot választott, hanem érettségi után a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet lelkészképző szakán kezdte meg tanulmányait.

Kezdetben mi, tanárok elsősorban egy tudással jól felvértezett, érdeklődő diákot láttunk, aki alapos előismereteivel, lelkiismeretes munkájával, logikus gondolkodásával az előadásokon és a szemináriumokon folytatott beszélgetések kulcsszereplője lett. Alapképzését lezáró dolgozatát bibliakateológiából írta, az ószövetségi prófétanő, Debóra szolgálatát értékelte a modern teológiai irodalom segítségével. Magiszteri kutatásában maradt a női témánál, de már egyháztörténeti vonatkozásban. A Kárpát-medencei női lelkészképzés első négy évtizedét kívánja feltárni összehasonlító vizsgálattal. Először a kolozsvári teológiai oktatás ily vizsgálata volt a kutatás célja, de lelkiismeretes munkáját, munkabírását látva kutatótanára nem a téma szűkítését – ahogy az lenni szokott –, hanem a kiterjesztését javasolta, így vizsgálata – Bethlen Gábor szellemében – immár az egész Kárpát-medencére kiterjed.

Időteltével megismertük a közösségi embert is. Évfolyamtársai már első évben évfolyamfelelős diákká választották, később a pénztárosi, majd a Hallgatói Önkormányzat alelnöki tisztségét bízták rá. Az intézet belső társadalmának egyik sarkköve, aki időnként éjszakákat virraszt beteg diáktársai ágyánál. Országos méretű rendezvények szervezése idején gondja van arra, hogy csokoládéval és vízzel lássa el azokat, akik nagyobb állóképességet igénybe vevő szolgálatban vannak. Gyakran tanul gyengébb képességű diáktársaival. Az eminens diák és a pontos, empátikus közösségépítő egy személyben érzékeny irodalmár is. Az Előretolt Helyőrség Íróakadémiájának három éven keresztül

volt ösztöndíjasa, idén a *Kortárs hangon* nemzetközi irodalmi pályázaton első helyezést érte el *Bözödi örökség* című verse.

Bethlen Gábor halálának háromszázkilencvenhatodik évfordulóján illő, hogy emlékezzünk arra, hogy a nagy fejedelem temetésén Keserüi Dajka János erdélyi püspök Ézsaiás próféta szavaival vigasztalta a fejedelem elvesztését sirató országot. „Így szólt Sion: Elhagyott engem az Úr, és rólam megfeledkezett az Úr! Hát elfeledkezhetik-e az anya gyermekéről, hogy ne könyörüljön méhe fián? És ha elfeledkeznének is ezek, én terólad el nem feledkezem! Íme, az én markaimba metszettek fel téged, kőfalaid előttem vannak szüntelen.” (Ézs 49, 14–16): A püspök itt abba hagyta. De én továbbolvasom a próféciát: „Elősietnek fiaid, rombolóid és pusztítóid eltávoznak tőled.” (Ézs 49, 17).

Amikor Kacsó Emőke Ibolyát és hasonlóan tehetséges, elkötelezett ifjakat díjazunk, aligha kételkedhetünk a prófécia igazságában. Amikor azt hinnénk, hogy minden elveszett, eljön az az idő, mikor elősietnek a reménységre okot adó ifjak.

Ősz Sándor Előd

Csiszér Csanád

Csanád az erdővidéki és csíki székely gyökerekkel rendelkező Árkosi (Háromszék) Csiszér család legnagyobb gyermeke. Kisebb testvérei diákok és kisiskolások, édesanyja pedagógus, édesapja mérnök. Korábban ezt vallotta magáról: „Szüleim természetközeli nevelésben részesítettek, részesítenek engem és négy testvéremet, talán ezzel is magyarázható, hogy szeretem a természettudományokat. Édesanyám matematikatanár, édesapám pedig elektromérnök, talán tőlük örököltem a logikán alapuló gondolkodásmódot...”

Csiszér Csanádot akkor ismertem meg, amikor kilencedikes tanulóként a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium, matematika-intenzív informatika osztályában kezdte meg tanulmányait 2017 őszén. Már általános iskolás korában találkoztam a nevével, különböző matematika és fizika versenyek kapcsán hallottam róla. Miután megkezdte líceumi tanulmányait, hamar kiderült, hogy élmény vele együtt dolgozni: tehetséges, érdeklődő és kíváncsi, rengeteg ötlete van, szorgalmas, munkájában pontos és kitartó, ugyanakkor figyel a társaira, segítőkész. Már a kilencedik osztály kezdetén bekapcsolódott a Tudós Klub munkájába, ahol egyrészt a fizika tantárgyversenyekre készültünk, másrészt pedig a robotika, mikrokontrollerek, szenzorok világával ismerkedhettek a diákok. A Tudós Klub tagjaként számos versenyen vett részt kiváló eredménnyel. Ezek közül kiemelnék néhányat:

1. A *CanSat* (*can-soda-satellite*, kólásdoboz méretű miniműhold) versenyeket az Európai Űrügynökség (ESA) szervezi az ESERO oktatási osztályán keresztül, amelynek az a célja, hogy megismertesse a diákokat az űrkutatás, a műholdépítés alapfogalmaival és közelebb vigye őket az alkalmazott tudományokhoz.

Csanád és csapata a középiskolás évei alatt többször vett részt a verseny országos döntőjén, minden alkalommal második díjat szerezve, a kiváló tudományos küldetésért (*Outstanding Science Mission*) vagy a különleges technikai megvalósításokért (*Best Technical Achievement*). Minden versenyen Csanád tervezte és építette meg az egység külső burkolatát, ő írta meg az egyes szenzorok vezérlő programját, illetve a tudományos küldetés, a telemetria, az adattovábbítás módszereit és elveit dolgozta ki. A megépített egység 1 km magasan repülve légkörfizikai méréseket végzett (légnyomás, hőmérséklet, viszonylagos páratartalom, gázkomponensek meghatározása stb.), valamint képeket és mérési adatokat küldött és tárolt, majd ejtőernyővel landolt a földön.

2. Az SZMK RoboTeam tagjaként az Exo-Ro csapatversenyben is kipróbálta tudását. Ezen a versenyen egy olyan távvezérelhető robotkocsit kellett építeni, amilyen a Mars bolygót tanulmányozó Perseverance-robot. A mi roverünknek, a T3KI-nek, egy tőlünk kb. 400 km-re levő ismeretlen terepet kellett feltérképezzen, ahol távirányítással egy akadálypályán kellett, hogy végigmenjen, hogy onnan adatokat, képeket és anyagmintákat továbbítson. A küldetés során légköri adatokat is mértünk, hogy eldönthessük, „élhető bolygóra” találtunk vagy sem, majd ezeket az adatokat fel kellett dolgozni különböző saját szerkesztésű szoftverekkel, illetve valós időben is megjelenítettük egy saját weblapon.

3. Szintén az SZMK RoboTeam tagjaként vett részt a nemzetközi RoboChallenge versenyen, ahol több mint kilenc ország ötszáz versenyzője mérte össze tudását, technikai jártasságát különböző kategóriákban. Csanád két versenyen is szerepelt, előbb egy saját tervezésű és építésű „labirintus-járó, maze” robotot épített, majd egy saját tervezésű robotkarral (*robotics arm*) versenyzett a *free style* kategóriában.

Csiszér Csanád 2021 júniusában ballagott a Székely Mikó Kollégiumból, és mind a négy középiskolás éve alatt kitűnő tanulmányi eredménnyel büszkélkedhet; a fizika, robotika, matematika, informatika és kémia versenyeken elért eredményeit hosszan lehetne sorolni. Kitartó munkáját és tanulmányi eredményeit értékelte a Városi Önkormányzat is, amikor 2020 decemberében Szent György kiválósági díjjal jutalmazta. Iskolai kötelezettségei mellett Csanád mindig részt vállalt a közösségi munkában is, iskolán belül és azon kívül is: cserkészvezető volt, és többféle önkéntes feladatot vállalt, teljesített. Szabadidejében barkácsol, kosárlabdázik, néptáncol, valamint énekelt az iskolai Mikó-Kórusban, Kolozsváron pedig a Babeş-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) „Visszhang” kórusának tagja volt.

A középiskolai tanulmányainak a befejeztével a kolozsvári egyetem Fizika Karán, műszaki-fizika szakon folytatta tanulmányait. Együttműködésünk viszont nem ért véget az egyetemi évek alatt sem, mert néhány diaktársával a CanSat-miniszatellit mintájára egy *Stratoballoon-projektet* kezdeményeztek; ez egy olyan magaslégköri ballon, amely tudományos feladatokat hajt végre, légköri méréseket végez, 10–20km-es magasságban. 2022-ben a *Stratoballoon projekt* – 2022 ismertetésekor ezt vallotta magáról: „Mióta az eszemet tudom megvan

bennem az a késztetés, hogy megvizsgáljam, darabjaira szedjem, megnézzem, átalakítsam a körülöttem levő dolgokat. Ez a kíváncsiság később az elektronika és robotika irányába vezetett, így elég fiatalon már arduinozgattam, majd líceumban jó pár robotikaversenyen is részt vettem, leggyakrabban csapatban (CanSat, Exorover, Robochallenge). A jelenlegi projekthez leginkább a CanSat hasonlít, hisz mindkét esetben a saját útjára engedjük az egységet, amely értékes információkat gyűjt az őt kénye-kedve szerint hordozó légkörről. A fellövés kissé olyan, mint egy a családi fészekből kirepülő gyerek: amit tudtál megtettél, hogy bírja az utat, elengeded, mert el kell engedned. Talán ez a ballonprojekt nem is verseny, mégis új tapasztalatokkal és egy jó adag adrenalinnal jár. Ebben a projektben az elektronikával és építéssel foglalkozom, emellett az alkatrészek beszerzését is szervezem.”

Jelenleg egyetemista mentorként segíti az iskolai robotika szakkör munkáját, a mindekori CanSat csapatok külsős tanácsadója, főként telekommunikációs, vezérlési kérdésekben, illetve 3D nyomtatási feladatokban vállal munkát. Csanád készítette az iskola mini-légkörfizikai állomását és annak weblapját is. Ezen a nyáron a MindFormes fesztiválon elsősorban, de nem csak kisgyerekek számára tartott kísérleti bemutatót, műhelymunkát egyik évfolyamtársával. Kolozsváron, az Apáczai Csere János Gimnázium CanSat csapatának a munkáját is segítette az elmúlt évben, hasznosítva a mikós tapasztalatokat, valamint az egyetemen szerzett tudását. Egyetemi hallgatóként pedagógiai gyakorlatra jár iskolánkba.

Csanád színes egyénisége, példamutató magatartása mindig tiszteletet váltott ki társaiból, nevelőiből, a szülőföld és család szeretete, tisztelete, a közösségért végzett munkája azt bizonyítja, hogy neveltetése és értékrendje megfelel a dr. Keresztes György Pál primor által létrehozott ösztöndíj követelményeinek, jelezve azt, hogy olyan személyiség, akire mindig bizton lehet számítani, aki mindig tenni fog *Székelyföld jövőjéért*.

Pető Mária

Összeállította: *Nagymihály Zoltán*